

EMPATIAA JA LUOVUUTTA

Tulevaisuudentutkijoiden mukaan palkkatyön, urakehityksen ja työttömyyden käsitteet tulevat sekoittumaan. Robotisaatio ja keinoäly vaikuttavat työn tekemiseen voimakkaasti. Tulevaisuuden työmarkkinoilla pärjäävät empaattiset ja luovat.

TEKSTI Hannu Aaltonen

– Sosiaaliset taidot tulevat korostumaan tulevaisuuden työelämässä, ennustaa tulevaisuudentutkija Leena Jokinen.

Työ on suuremmissa muutoksissa kuin koskaan aiemmin historiassa. Työn suuresta muutoksesta on puhuttu vuosikymmeniä. Monissa skenaarioissa robotit korvaavat duunarit, työntekijöistä tulee asiantuntijoita ja urakehitys korvautuu pätkätöillä.

Tilastot kertovat kuitenkin toista. Tilastokeskuksen mukaan toissa vuonna vain 17 prosenttia palkansaajista oli määräaikaissa työsuhteessa. Mistä tällainen ristiriita, tulevaisuudentutkija **Leena Jokinen**?

– Tilastot katsovat historiaan, me tulevaisuudentutkijat katsomme eteenpäin. On totta, ettei pätkätöiden tekijöiden osuus kaikista palkansaajista ole tällä hetkellä suuri. Siitä on kuitenkin selviä viitteitä, että pätkätyöt tulevat yleistymään, Jokinen kertoo. Hän toimii koulutuspäällikkönä Turun yliopiston tulevaisuuden tutkimuskeskuksessa.

Jokisen mukaan monissa tulevaisuudentutkijoiden skenaarioissa perinteisen työn rinnalle tulee hyvin moninaisia elannon ansaitsemisen tapoja. Tästä saattaa tulla merkittävä riski yhteiskunta-rahalle, jos iso joukko ihmisistä ei enää ansaitsi toimeentuloaan tekemällä palkkatyötä. Tällöin palkkatyö saattaa muuttua etuoikeudeksi. Se muuttaa perinteiset käsitykset urakehityksestä ja ahkeruuden palkitsevuudesta. Rajat työn ja työttömyyden välillä hälvenevät.

Tulevaisuudessa ihmiset omistavat vähemmän ja palveluiden vuokraaminen lisääntyy. Omaa au-

toa ja taloa ei välttämättä ole, vaan ne vuokrataan palveluina. Samalla ihmiset saavat tuloja monista pienistä puroista: projektitöistä sekä myymällä erilaisia palveluita tai vaikkapa itse tuottamaansa sähköä. Suomessa monet saattavat saada paljon varallisuutta myös perintönä.

– Itse jaan myös tämän kehityssuunnan, mutta en ehkä niin kokonaisvaltaisesti kuin jotkut tutkijat. Mielestäni suurin muutos työurista pätkätöihin koskee vain tiettyjä toimialoja. Monissa yhteiskunnan instituutioissa on kuitenkin sellaista pysyvyyttä, joka vaikuttaa myös siihen, ettei työelämä välttämättä muutu kokonaan toisenlaiseksi. Usein skenaarioissa myös hiukan yliarvioidaan teknologisen kehityksen tuomat muutokset ja toisaalta aliarvioidaan sosiaalisten muutosten vaikutukset, Jokinen kertoo.

Mörrimökyt harjoittelemaan yhdessä tekemistä

Digisektori ja oppivat algoritmit muuttavat työtä. Keinoäly tulee väistämättä hoitamaan osan vaikkapa palvelualan töistä. Esimerkiksi monien yritysten chateissa sinua palvelee jo nykyään oppiva algoritmi, ja tämä tulee laajenemaan nopeasti tulevina vuosina. Oppivat algoritmit tulevat väistämättä vaikuttamaan myös oppimiseen ja opiskeluun.

– Uskon kouluun instituutiona nuorten kasvun ja kehityksen ympäristönä. Oppimisen tavat tulevat kuitenkin muuttumaan. Minulla voi olla esimerkiksi opiskelun tuutorina algoritmi, joka

ohjaa jatkuvasti henkilökohtaisten tavoitteiden saavuttamisessa. Digitaalisia laitteita tullaan liittämään oppimisen avuksi suoraan aivoihin, minkä myötä digitaalisesta laitteesta tulee ajattelun laajennus. Oma veikkaukseni on, että tällaista tehdään ehkä jo vuosikymmenen päässä, Jokinen pohtii.

Kun tekniset apuvälineet ja keinoäly alkavat pärjätä ihmiselle työelämässä, työt jakautuvat ihmisten ja teknologian välille: koneet hoitavat suorittamiseen, muistiin ja tiedon etsimiseen liittyvät tehtävät, ihmiselle jäävät luovat sekä tunneälyyn ja intuitioon liittyvät työt. Tällöin ihmisiltä vaaditaan nykyistä enemmän yhteistyötaitoja, konfliktien ratkaisutaitoja sekä myös halua välittää tietoa toisille.

– Jos pohtii sitä, onko valmistautunut työelämän muutokseen, omia sosiaalisia taitojaan kannattaa miettiä. Sosiaaliset suhteet ja erilaiset verkostot tulevat korostumaan. Sellaiset mörri-mökyt, jotka eivät halua mennä yhteisöllisen tekemisen suuntaan, saattavat olla tulevaisuudessa syrjäytymisvaarassa. Tulevaisuudessa tekijän täytyy tulla itse leikkikentälle tarjoamaan osaamistaan, ja se on monille täysin uusi taito.

Paluuta vanhaan tuskin tulee

Sitran Työ 2040 -raportissa esitetään erilaisia skenaarioita työn tulevaisuudelle. Yhdessä skenaariossa kansallisvaltiot nousevat, työelämässä palataan pitkiin työuriin usein samalla työnantajalla ja työelämä on vakaata. Toisella skenaariossa työntekijällä on useita työnantajia, ja työnantaja haluaa lopputuloksen. Myös kansainvälinen kilpailu sekä ihmisten että valtioiden välillä kiristyy.

Franck V./Unsplash

Jokinen näkee oman skenaarionsa yhdistelmänä raportin eri malleista.

– Ihmisten vapaa liikkuvuus tulee varmasti kasvamaan. Aasian maissa on valtava potentiaali, ja ne voivat muuttaa pelin ihan täysin. Tiedemaailmassa me näemme jo nyt, että Aasiasta tulee valtava vyöry julkaisuja. Tämä tulee kiristämään kilpailua työelämässä.

Sitran raportin skenaarioon työurien pysyvyydestä ja urakehityksestä Jokinen ei kuitenkaan usko. Vaikka kansallismielisyys ja ajatus muurien rakentamisesta valtioiden ympärille onkin saanut nostetta niin Yhdysvalloissa kuin Euroopassakin, Jokisen mukaan tämä kehitys on paluuta menneisyyteen, millä tuskin on menestymisen mahdollisuuksia pitkällä aikavälillä.

– Uskon globaalin hyperkilpailun voimistumiseen. Toisaalta teollisuutta tulee edelleen olemaan siellä, missä tuotteita tarvitaan. Kaikki teollisuus ei karkaa sinne, missä työvoimakustannukset ovat edullisimpia, vaan robotisaation myötä teollisuutta on ympäri maailmaa, Jokinen visioi.